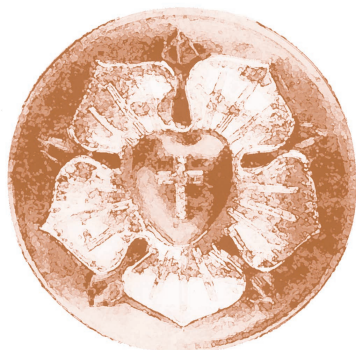

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: MEIR HIMMEL PÅ JORDA!

ARTIKLER OG INNLEGG

KOMMUNEREFORM OG
KIRKEORDNING

ROMFOLKET - HVA ER DET SOM
TRUER OSS?

VITENSKAPELIGHET OG
FORSKNINGSFRIHET VED FJELLHAUG
INTERNASJONALE HØGSKOLE

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

SAMEFOLKETS DAG /
SÁMI ÁLBMOTBEAIVI

KRISTI FORKLARELSESDAG

FASTELAVNSSØNDAG

MEIR HIMMEL PÅ JORDA!

God åpenbaringstid! Et nytt kalenderår tar til med undertegnede som sylferskt redaksjonsmedlem. Det er en glede og en ære å få ta over stafettpippen etter Sunniva Gylver som gjennom 10 år har inspirert, motivert, utfordret og oppdatert meg gjennom sine bidrag her (også). Gjennom 20 år som prest er jeg blitt så takknemlig for dette vesle bladet med så stort innhold. Formatet har gjort det lett vint å ha med seg i veska, og ta fram på bussen og toget, i en pause eller i sofakroken, for faglig påfyll eller inspirasjon til søndagen. Nå tar jeg til i redaksjonen, og skal få bidra til mer enn de mange understrekninger, spørsmålsteget, utropsteget og små kommentarer jeg vanligvis strør ut over i de ferdige bladene. Denne første lederen er en slags programklæring og må bli slik:

”Meir himmel på jorda!” Jeg er blitt glad i visjonen som ble vedtatt på Kirkemøtet 2014, særlig i nynorsk-utgaven som jeg synes klinger enda sterkere enn versjonen på bokmål. Den kan favne om og kjennes igjen i alt det som kirken er og gjør. Den kan hjelpe oss til å stille de gode spørsmålene til hvordan vi folder ut vårt oppdrag, og gjøre hva det er vi driver med, tydeligere for oss. Samtidig skaper den et stort og raust rom for hva, hvem og hvordan kirken er. Visjonen ”Meir himmel på jorda” leder oss til det nyfødte barnet i krybben, og til gudstjenesten som sprang ut av dette mysteriet. Den leder oss til den himmelske lovsangen, til småfolks og vismenns pilegrimsferd, til tilbedelsen, gaven, hengivelsen,

til jord og dyr, til all verden. Til Gud.

Fra fortellingen om Jakobs drøm om himmelstigen i 1. Mosebok forteller Bibelen om hvordan Gud handler ved hellige møter. Ut av disse møtene oppstår det hellige steder: Altere reises; fjell og brønner går inn i den store fortellingen om mennesker som opplever nærværet av Gud som ser, som reiser opp, som trøster, og utfordrer. Også hellige tider vokser fram, Guds kalender med helg og høytid som ramme om livet. Disse fortellingene viser at når Gud selv kommer oss mennesker i møte, er vårt svar gudstjeneste – ofte til stor overraskelse for oss selv; bare tenk på Jakob eller kvinnen ved Sykars brønn, eller gjeterne på Betlehems-markene for den saks skyld. Men vi er skapt til dette svaret; det er lagt ned i oss. Vi blir møtt, kalt og sendt.

Vi er kirke. Vi er mer himmel på jord – stadig mer himmel på jord.

”Kirken er en forsmak på Guds framtid her i verden – en forsmak i Den hellige ånd, som uunngåelig gir seg sosiale, etiske, medmenneskelige, økologiske uttrykk, ganske enkelt fordi det er i tid og rom, i det fordervede skaperverket og den lidende menneskeheten Gud griper inn,” skriver Peter Halldorf i sin bok ”Hellig år”. Som kirke er vårt oppdrag å berede plass for den enkeltes møte med Jesus og gjenkjennelsen av det hellige i det alminnelige, det himmelske i det jordiske. Alle våre strategier, mål og planer, alle våre fine ord og forskjellige tjenester skal bidra til nettopp dette, at himmelrikets krefter kan fylle jordlivet og være en forsmak på Jesu gjenkomst

og den nyskapte jord.

I denne tiden opplever vi som kirke her i Norge store og omfattende reformer og endringer. På sett og vis er vi på en skikkelig lang og bakkete pilegrimsferd; vi er peregrinos – fremmede – på vei mot det som til tider kan synes som et særdeles uklart mål.

Men er det nå egentlig så uklart? Springer ikke reformenes dypeste drømmer og krefter ut av lengselen etter å kunne legge til rette for det hellige møtet mellom Gud og alle folkeslag, å gi stadig flere en oppdagelse av den hellige, fylte tiden, å få utfolde himmelrikets krefter gjennom medmenneskelighet, solidaritet, barmhjertighet, takknemlighet og vennlighet, håp og utholdenhet? Jeg tror det. Og jeg tror at visjonen ”Meir himmel på jorda” kan gi retning for hvordan vi utfolder og forvalter de verktøy som reformene gir oss.

Jeg elsker den amerikanske liturgikeren Gordon Lathrops beskrivelse av liturgien som Guds strikkeskøy, som masker og mønstre som knytter sammen dagliglivet og det hellige livet – hvordan gudstjenesten er Guds måte å gjøre verden hel på, altså hellig. Når gudstjenestereformen har stedegengjøring og involvering som kjerneverdier, tenker jeg at det er dette som er målet: Møtet og forbindelsen mellom Gud og

På den måten håper jeg
på mitt vis å kunne bidra
til vår felles oppdagelsesferd
til mer himmel på jord.

mennesker, himmel og jord. Og når trosopp-læringsreformen har mottoet ”Gud gir – vi deler”, så ledes vi fra søndagens gudstjeneste ut i hverdagens gudstjeneste, og inn mot søndagen igjen. Her henter også diakonien sin begrunnelse og kirkemusikken og salmene sin kraft.

Den svenske teologen Jan Byström skriver at ”Kyrkan förverkligar sig själv i gudstjenesten,” og beskriver hvordan gudstjenestens unike funksjon fra begynnelsen av var ”att göra kyrkan til vad hon är”. Jeg tenker at ut fra gudstjenesten og inn mot den igjen folder vårt kall og vårt oppdrag som kirke seg ut. Gjennom alt vi er og gjør, må hvert menneske få muligheten til å finne sin plass og sin vei. I gudstjenesten, i kirken, og gjennom det – i livet.

Så jeg håper og ser fram til å kunne bidra med noen ”strikkeoppskrifter” i kommende numre. Jeg gleder meg til å knytte sammen fag og folk, utfordringer og muligheter. På den måten håper jeg på mitt vis å kunne bidra til vår felles oppdagelsesferd til mer himmel på jord.

.....
HEGE E. FAGERMOEN
HEGE.FAGERMOEN@AS.KOMMUNE.NO

KOMMUNEREFORM OG KIRKEORDNING

AV MARTIN ENSTAD, PREST OG LEDERKANDIDAT VED PRESTEFORENINGENS GENERALFORSAMLING I MARS 2015
MARTIN.ENSTAD@GMAIL.COM

I 2020 skal både kommunereformen fullføres, og en ny organisasjonsmodell for Den norske kirke innføres. Disse reformene bør sees i sammenheng. Større kommuner kan bidra til å gi Den norske kirke en hensiktsmessig organisering uten en uheldig styrking av Den norske kirkes kongregasjonalistiske trekk.

Regjeringens høringsdokument "Staten og Den norske kirke – et tydelig skille" legger til grunn at kommunenes ansvar for den lokale kirkes økonomi skal videreføres, samtidig som statens finansieringsoppgaver overfor kirken skal videreføres. Det har aldri vært et politisk flertall, eller et sterkt kirkelig ønske om å løsrive kirken fra de offentlige budsjettene. En fortsatt todelt finansiering av kirken fra stat og kommune gjør den lokal kirkeorganisasjonen sterkt avhengig av kommunekartet, samtidig som det er naturlig å la prestene forbli ansatt av og gjennom bispedømmene.

KOMMUNEREFORM SKAPER NY KIRKEORGANISASJON

Regjeringspartiene, sammen med KrF og V, utgjør et flertall som har forpliktet seg på å gjennomføre en kommunereform og fatte de nødvendige vedtak i denne perioden.

I desember 2014 la regjeringens ekspertutvalg fram sin utredning "Kriterier for god kommunestruktur". Deres anbefalinger er basert på at alle kommuner bør ha minimum 15–20.000 innbyggere. Utvalget mener at kommunegrensene bør gjenspeile områdene folk bor, lever og arbeider i. Kriteriene virker rimelige og balanserte, og ville gitt et framtidig-Norge med 100

kommuner. Når man tar høyde for den politiske prosessen, så er det realistisk at Norge i 2020 har 150 kommuner. Det betyr at når ny kirkeordning innføres i 2020, har Norge 150 kirkelige fellelråd mot dagens 428 kirkelige fellelråd.

Med et slikt framtidsscenario trengs det kun mindre justeringer av dagens kirkeorganisasjon for å skape sammenfall mellom de to praktisk begrunnede organene/nivåene i vår kirke; prosti og kirkelig fellelråd. Dette tilrettelegger for en ledelsesmodell på kommunenivå, som kan forstås parallelt med den modellen vi i dag kjenner fra bispedømmene.

BISKOP, RÅD OG STIFTS DIREKTØR

På bispedømmeplan er det tre tydelige lederroller: Biskopen, lederen for bispedømmerådet og stiftsdirektøren. Rollene har ulike karakter, mandat og legitimering.

Bisperollen henter sitt mandat i kraft av tradisjon og funksjon som åndelig leder. Biskopene preger profilen til sitt bispedømme. Det er forskjell på om Kvarme eller Fiske er menighetens biskop, eller om Midtømme eller Jørgensen har tilsynet med prestene. Biskopene har frihet, men også definerte oppgaver knyttet til ulike nasjonale kirkeorgan, overfor menighetene og ulike forpliktelser overfor ulike grupper av medarbeiderne i sitt bispedømme.

Ved siden av biskopen har man det valgte bispedømmerådet som også preger bispedømmet gjennom strategiarbeid, budsjettarbeid, ansettelser og som medlemmer av Kirkemøtet. Rådets sammensetning preger selvsagt bispedømmets profil. Rådet og rådslederens mandat henter kraft

først og fremst gjennom legitime demokratiske prosesser.

Det vesentlige poenget i denne sammenhengen er at rådet og biskopen har en felles administrasjon som ledes av stiftsdirektøren. Stiftsdirektørens mandat er først og fremst legitimert i behovet for et velfungerende byråkrati som løser oppgavene innenfor gitte retningslinjer og rammer.

For dem som kun vil ha organisasjoner bygd opp etter forbilde av aksjeselskaper der alt ansvaret til slutt hviler på en daglig leder som er ansvarlig ovenfor styret, så er trioen biskop, rådsleder og stiftsdirektør som et trehodet troll. For dem av oss som er mer tilhenger av ledelsesmodeller som henger sammen med konteksten man skal lede, kan dette være en god modell. Man tar på alvor kirkens egenart som en åndelig organisasjon med særegne forventninger til sin ledelse ved å ha en åndelig leder i ledertrioen. Man tar på alvor kirkens medlemmer både som åndelig og demokratisk størrelse i vår kirke ved den leke rådslederen. Og man anerkjenner betydningen av tid og administrativ kompetanse for å drive en profesjonell administrasjon ved å legge dette til en egen stilling.

Denne ledermodellen er et godt bilde på hva det innebærer at vår kirke er bygd på den forutsetningen at kirkens liv utvikles i et samvirke mellom prestetjenesten og forsamlingen av de hellige, samtidig som selv åndelige institusjoner må bestrebe å ha veldrevne organisasjoner.

PROST, FELLESRÅDET OG KIRKEVERGEN

Gitt en kirkeorganisasjon der man, som en konsekvens av færre kommuner, ser det som mulig å slå sammen fellesråd og prosti, så kan man få en liknende ledelsesmodell på prosti/fellessrådsnivå. Prosten kan forstås parallelt med biskopen og Kirkelig fellesråd parallelt med bispedømmerådet. Og prost og fellesrådet vil få en felles administrasjon ledet av kirkevergen.

Dette vil skape noe helt nytt i vår kirke. Vi vil gjennomgående i kirken få et nivå der man kan koordinere både prestetjenesten og fellesrådets ressurser innenfor det samme geografiske om-

rådet. Tunge administrative oppgaver som arbeidsgiveransvar for fellesrådsansatte, personaladministrasjonen av presteskaper, økonomi, bygg og kirkegårder vil naturlig løses på dette kommunenivået.

Med større kommuner vil avstanden mellom kirkelig fellesråd og det enkelte soknet øke de fleste steder i landet. Etter kommunereformen vil det ikke være ett-soknskommuner igjen i Norge. En slik utvikling vil tydeliggjøre skillet mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd. Da bør man se på funnene i rapporten ”Samstyring i ubalansen”. Evaluering av den lokale kirkens ordening”. Det er lite tvil om at rapporten har rett når den påpeker ubalansen mellom soknets to organer menighetsrådet og fellesrådet. Fellesrådene er styrket ved at de har kontroll med ressursfordeling, har fått en profesjonalisert forvaltning, opplevd en økt byråkratisering og et større handlingsrom. Mens menighetsrådene er svekket fordi de mangler helhetlig ledelse; det har vært en mindre vektlegging av åndelige/strategiske oppgaver, og de sitter igjen med færre ressurser. Man har med andre ord fått en styrking av lokal-kirkens administrasjon på bekostning av de organer og roller som er satt til å utøve den åndelige ledelsen i menigheten. Det kan umulig være en riktig utvikling i en kirke. Hensikten med kirkelig fellesråd er jo ikke å etablere et nytt maktsentrum i kirken, men bistå soknene med nødvendig administrasjon og fellestjenester. En viktig oppgave framover blir derfor å finne grep som styrker menighetsrådets posisjon og evne til både å planlegge og gjennomføre sine egne planer.

SOKNEPREST OG MENIGHETSÅD

For det er lokalt, i det enkelte sokn at menighetslivet skapes, utvikles og leves. Det er her trosopp-læring blir til møter med faktiske barn og unge; det er her liturgi blir til ord, bønn og toner; det er her Ordet forkynnes, barna døpes; det er her – i den lokale kirken – at brød og vin rekkes til menneskene. Det er soknet som er det levende uttrykket for bekjennelsens ord om forsamlingen av de hellige.

Tunge administrative oppgaver som arbeids-

giveransvar for fellesrådsansatte, mye av personaladministrasjonen av presteskaper, økonomi, vedlikehold av bygg og kirkegårdsadministrasjon vil naturlig løses på kommunenivå. Arbeidsoppgavene i soknet vil i all hovedsak være rettet mot menighetsarbeid som gudstjenester, trosopp-læring, diakoni og kirkemusikk.

Mange steder i landet vil de ulike delene av menighetens liv ledes av prest eller andre vigslede medarbeidere ut fra deres kompetanse, faglige integritet og vigslingsløfter. Andre steder vil det være en utfordring å rekruttere medarbeidere med en tilstrekkelig kirkelig identitet og kompetanse, og der vil prestene spille en nøkkelrolle for å ivareta det kirkefaglige innholdet og profileringen. I tillegg vil store og små sokn trenge merkantile støttestillinger av varierende omfang.

Like fullt må det være én som lokalt har ansvaret for den daglige ledelsen i soknet. Med tanke på hvor mangfoldige norske sokn er, i både størrelse og bemanning, er det neppe mulig å lage en enhetlig mal på hvordan dette skal løses. Men de aller fleste steder vil det framstå som naturlig at den daglige ledelsen legges til soknepresten. Det vil samsvare med det alminnelige kirke-medlem sin forståelse av hvem som leder menig-heten i det daglige. Og som medlem av soknet sitt styringsorgan, menighetsrådet, vil sokne-presten som menighetens ”arbeidende styre-medlem” være en viktig link mellom rådets visjoner og vedtatte planer og den daglige driften i menigheten. Ledelse krever også tid til admini-strasjon, men det kan begrenses ved delegering. Det er ikke et selvstendig poeng å sette presten mer på kontor, men det er et selvstendig poeng å styrke soknet og soknets ledere: soknepresten og menighetsrådets leder sin mulighet for å utøve nettopp ledelse og styring. Og jeg ser det som av-gjørende at menighetsledelse ikke først og fremst handler om administrasjon, men er et åndelig lederskap.

FORTSATT TO LINJER

Kommunereformen vil prege kirkens organisasjon uavhengig av hvordan kirken velger å organisere sine arbeidsgiverlinjer. Men den modellen jeg har skissert over, er ikke til hinder for å for-

tsette med to arbeidsgiverlinjer. I kirkeordningsdebatten er én arbeidsgiverlinje blitt et saliggjørende mantra som bør revurderes.

Arbeidsgiverlinjen fra biskop til kapellan bidrar sterkt til at nesten 1300 sokn og drøyt 400 fellesråd faktisk framstår som én kirke. Ved siden av liturgier, tjenesteordninger og felles kirkelige planer er det opplagt at et presteskaper som både er ansatt av, følges opp av og må svare ovenfor biskopen og bispedømmet, er et av de sterkeste båndene som binder vår kirke samme. Dette arbeidsgiverforholdet gir biskopen dessuten et legitimt rett til å handle i lokale kirkelige forhold i egenskap av å være arbeidsgiver. Jeg tror at våre biskoper heller oftere enn sjeldnere skal hevde sin rolle som arbeidsgiver i det lokale kirkeliv. Biskopen som arbeidsgiver gir også tilsynsfunksjonen verktøy som gjør tilsynet ovenfor prestene til noe mer håndfast enn retten til en prat. I en ideell verden er det siste et viktig argument for at alle vigslede burde vært ansatt i bispedømmet.

Også sokneprestens plass i menighetsrådet taler sterkt for at sokneprestene burde være ansatt i bispedømmerådet. Soknepresten skal verken ivareta de ansatte eller fellesrådet sine interesser i menighetsrådet, men bidra åndelig, strategisk og praktisk ut fra sitt mandat som menighetens rettelig kalte prest. Sammensetningen av menighetsrådet er en logisk konsekvens av en kirkeordning der kirkens liv blir til i et samvirke mellom prestatjenesten og lekfolket. Det er vanskelig å se for deg hvordan sokneprestens rolle i menighetsrådet ikke skal bli preget av å være en av kirkevergens ansatte.

I debattens hete kan argumentene for å opprettholde de to linjene lett fremstilles som prestenes kamp for å beskytte egne interesser. Da overser man et vesentlig poeng. Dette er ikke en interessekonflikt mellom prest og demokrati. Dette er en interessekonflikt mellom kirkedemokratiet nasjonalt/regionalt og lokalt. Hvis presteskaper overføres til fellesrådene, er det vanskelig å se at Kirkemøtet og bispedømmerådene sitter igjen med myndighet til noe mer enn å fatte vedtak som de får håpe at det passer fellesrådene og menighetsrådene å følge opp. En slik overføring av ressurser vil uten tvil styrke Den norske

kirkes kongregasjonalistiske trekk og svekke både de synodale og de episkopale trekk ved vår kirke. Framover blir det særlig interessant å se hvilken rolle Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) velger å spille i denne debatten.

TIL SLUTT

Med en fortsatt todelt finansiering er kirkens organisering sterkt avhengig av framtidens kommunekart. Den pågående kommunereformen gir kirken mulighet til å tilpasse sine egne prostigrenser til den nye kommunestrukturen. Dette tilrettelegger for en ledermodellmodell på prosti/kommunenivå etter mal fra bispedømmene. Og

det vil gi kirken et gjennomgående nivå der man kan koordinere ressursene mellom de to linjene innenfor identiske geografiske områder.

De to arbeidsgiverlinjene bør videreføres, primært fordi prestedtjenesten med sin forankring i bispedømmet er en av de sterke bånd som holder vår kirke sammen. Det vil fortsatt være nyttig at biskopene har en legitim rett til å handle i det lokale kirkeliv som arbeidsgiver. Og de to linjene sikrer sokneprestens uavhengighet som medlem av menighetsrådet. Videre vil en overføring av presteskapet til fellesrådene styrke Den norske kirkes kongregasjonalistiske trekk på en uheldig måte.

luther

Kirkelig årskalender
2015

**KIRKELIG
ÅRSKALENDER 2015**
149,-

Kirkelig årskalender er en klassiker! Her finner du en kombinert klassisk almanakk med bibeltekster knyttet til kirkeåret. Markeringen av helgen- og merkedager gir dagene innhold med søndagen som ukens sentrum. Her finner du også en oppdatert kontaktliste til kristne virksomheter. Fyll tiden med mening!

www.lutherforlag.no www.vivo.no

ROMFOLKET

– HVA ER DET SOM TRUER OSS?

AV OLAV RUNE EKELAND BASTRUP, FORFATTER OG SOSIALHISTORIKER, KANTOR I GAMLEBYEN OG GRØNLAND
OBASTR@GMAIL.COM

(ARTIKKEL 1 AV 2 SOM SAMMENFATTER ET FOREDRAG HOLDT PÅ ET SEMINAR
OM ROMFOLKET I REGI AV METODISTKIRKEN I TRONDHEIM, NOVEMBER 2014).

La dette først være slått fast: De som sitter på våre fortauer med en kopp mellom hendene og strekker den forhåpningsfullt frem, tilhører et folk som er det eneste gjennom historien som aldri har erklært et annet folk krig. Det finnes ikke et eneste eksempel på at romfolket noen gang har besvart selv den mest hardhendte forfølgelse med voldelig motstand. Ikke engang de små flekkene de opptar på våre fortauer, er de villige til å forsvare med vold.

Vi kan altså slå fast at alt tatt i betraktning så er romfolket et ytterst fredelig folk. Likevel ses de på som ett av de store problemene i verdens rikeste land, som noe som må bringes ut av syne og endog forbys. Det er et stort paradoks. For da må vi spørre: *Hva er det som truer oss?*

EILERT SUNDTS SPEIL OG PIPPI LANGSTRØMPE-SYNDROMET

Sosiologiens grunnlegger i Norge, presten Eilert Sundt, var den første som arbeidet vitenskapelig med romanifolkets historie og kultur. Hans tilnærming er i dag elementær samfunnsvitenskapelig metodikk, men som det likevel er vanskelig å ta til seg som *erkjennbar* kunnskap: *Et samfunns humane kvaliteter måles ikke først og fremst gjennom hvordan flertallet i et samfunn har det, for flertallet sitter alltid med privilegiet å kunne sørge godt for seg selv, men i hvordan dette flertallet behandler mindretallet.* Minoritetsgruppene i et samfunn fungerer med andre ord som et spill som flertallet kan se seg selv i.

Dette er et slikt spill: Romfolket har aldri erklært noe annet folk krig, men så lenge det har

eksistert, har vi, det fastboende samfunn, levd i en permanent krigstilstand med *dem*. Til tross for dette har de overlevd på nesten mirakuløst vis. Det er som om de ikke engang enser vår krig. Vel vitende om vår forakt, vel vitende om vår overlegenhet har deres metode vært å heve seg over krigens lovmessighet: at noen skal tape og noen vinne – at de er taperne og vi vinnerne.

Romfolket vet gjennom århundrers nedarvet erfaring at innenfor en slik lovmessighet er de dømt til å tape. De har lært at en annen overlevelsestrategi gir større håp: avvise vår lovmessighet, ikke innlate seg på våre premisser, men holde avstand og fremfor å ligne oss dyrke ulikheten og forskjelligheten. Dette har vært deres overlevelseskapital.

Men i denne evne til å overleve ligger det også en voldsom provokasjon. Det er som å bli pekt nese mot. Den forteller at til tross for vår overlegenhet kommer vi til kort. Hele den lovmessighet som vi handler og forstår virkeligheten ut fra, og som vi om nødvendig vil forsvare med vold – ja, selv vår velvilje og vårt gode hjertelag – settes på prøve. Det er noe i spillet mellom oss og dem vi ikke forstår. De gjør oss avmektige i vår overmakt. Det er ikke til å tåle. Da blir vi rasende.

Dette er hva jeg kaller Pippi Langstrømpe-syndromet – Astrid Lindgrens fortelling om jenta som lever utenfor samfunnets normale rammer, som fascinerer og skremmer, som ikke er til å få grep rundt, og som setter autoritetene sjakkmat. Storsamfunnet har alltid sett på romfolket som en provokasjon og et problem det er umulig å få

grep rundt. Verken velvilje eller harde metoder har hjulpet. Slik er det blitt fordi vi ikke forstår den andres lovmessighet, den taperen handler og ser virkeligheten ut fra.

BRODERMORDET - SIVILISASJONENS URSKYLD

Konflikten mellom det fastboende, det såkalte siviliserte samfunn, og nomade – dvs. grupper som ikke er innordnet i eller har latt seg underordne samfunnet – er ikke bare urgammel; den er i seg selv en *urkonflikt*. Den peker mot et grunnleggende og uløst kompleks i selve begrepet om hva et samfunn eller en sivilisasjon er, og er et overordnet motiv i både jødedom og kristendom. Allerede på et av Bibelens første blad blir denne konflikten presentert. Adam og Eva fikk to sønner, Kain og Abel. Kain var bonde – eller boende, altså fastboende. Han står som representant for sivilisasjonsmennesket, eller kulturmennesket, om vi vil. Abel var sauehyrde; dvs. han var nomade og ikke stedbunden. Han står som representant for det førsiviliserte mennesket, eller naturmennesket om vi vil.

Men det er til Abel Gud ser med behag. I sjalusi over dette dreper Kain Abel. Abels blod roper fra jorden som en evig skyld, og Kain får et forbannelsens merke i sin panne, et kainsmerke.

Samme historie er fortalt i en annen og uavhengig versjon i legenden om Romas – dvs. sivilisasjonens – grunnleggelse. Her fortelles det om tvillingene Romulus og Remus, to kongesønner som var satt ut for å dø, men som ble berget av en ulvemor som ammet dem. Ulvemoren med pattene er den dag i dag Romas bysymbol; tidligere sto det også en ulv i bur på Capitol som et symbol med et tvetydig budskap, at sivilisasjonen er sprunget ut av rovdirets bryst, men også om at sivilisasjonsmennesket har temmet rovdiret og satt det i bur.

Men legenden forteller også noe mer. Romulus bestemmer seg for å bygge en by ved Tiberens bredd, byen som er sivilisasjonens mor. Det første Romulus gjør, er å bygge en mur. Muren avgrensar kosmos fra kaos, sivilisasjon fra natur, menneske fra barbar. Rundt muren gikk en voll-

grav, skyldens grav, og over denne en bro som forbandt kosmos og kaos med en tynn linje. Muren var hellig; å krenke den et tabu. Kontrollen med broen over vollgraven ble derfor gitt til øverstepresten, senere til keiseren, som hadde tittelen Pontifex maximus – den høyeste brobygger – en tittel som ble overtatt av paven, og som denne fortsatt har.

Men Remus, Romulus' tvillingbror, ville ikke akseptere muren. Han hoppet over den og krenket dermed tabuet, eller grensen mellom kosmos og kaos, sivilisasjon og barbari. På grunn av denne krenkelsen måtte Romulus drepe sin bror.

Brodermordet er altså den uforløste eller usonede skyld som hele vårt sivilisasjonsbegrep bygger på. Abels blod roper fra jorden, og det er denne urskyld som krever soning, og som trekker opp den lange linje gjennom Det gamle testamente fra Abel til Golgata.

Vi finner et lignende motiv innen islam. Islam ble nettopp til i en historisk overgangsfase der nomadiske stammer gikk over fra nomadisk til fastboende livsform. Lovstrengheten innen islam og i mosaisk jødedom er Romulus' mur, grensen som det er tabu å krenke, for utenfor muren hersker barbariet og kaoset, og å krenke denne grensen betyr døden.

TATER OG BONDE - NOMADE OG FASTBOENDE

I Norge benyttet man tidligere tater og bonde som et begrepsmessig motsetningspar. Ordet tater er opprinnelig et skjellsord, *tataurus* betyr helvete eller helvetets dypeste sted. Motsatt er ordet for bonde på romani det samme som for djevel. Tater og bonde representerer med andre ord det ondeste av det onde for hverandre; de er hverandres antityper.

Romfolket er ikke et jorddyrkende folk og har tradisjonelt sett ned på dem som dyrker jorden. Bonden er, som navnet sier, boende; han må ha et territorium å dyrke, og han må vente på avlingene. Territoriet er hans eiendom som nødvendig må forsvares med vold. Hans rett til jorden som gir ham mat og velstand, er det som gjør ham til hva han er. Bonden er derfor full av

forakt overfor tateren.

Forakten er imidlertid gjensidig. Nomaden forakter bonden fordi han er ufri. Eiendom representerer avhengighet og bundethet. For nomaden er det ubegrensede hans eiendom som tross materiell fattigdom gjør ham uavhengig og fri. For bonden er dette ikke bare et brudd med tilværelsens lovmessighet; det er en så fundamental hån mot alt han representerer at han blir voldelig av raseri. Innerst inne "vet" nemlig bonden at han har betalt sin eiendom og sin velstand med sin frihet.

TO MÅTER Å VÆRE I VERDEN PÅ

Forholdet til materiell eiendom var noe av det første jeg festet meg ved da jeg begynte å interessere meg for romkulturen. For "oss bønder" er identitet knyttet til det å eie. Vi har et institusjonalisert forhold til eiendom. Eiendom representerer mer enn nytten ved det vi eier; den gir status og gjør oss til hvem vi er.

Innen romkulturen er det ikke slik. Den som ikke er stedbunden, kan ikke eie så mye. Materiell eiendom er noe flyktig som man legger igjen etter seg på vei fra ett sted til et annet. Eiendommens verdi er det flyktiges verdi, eller bruksverdien. Når den opphører, opphører også gjenstanden å eksistere. Satt på spissen: En bil som det ikke er bensin på, er ikke lenger en bil. Kan man ikke bruke bilen til noe, finnes den heller ikke.

Stereotypien om sigøynere som tyvaktige må ses i denne sammenheng. Den er både sann og usann. Vi ser her bort fra at fattigdom i seg selv skaper kriminalitet; det er en annen fortelling. Stereotypien er usann i den forstand at det ikke er snakk om en lavere moralsk egenskap ved romfolkets kultur, som er meget rik, og som har satt dypere spor i europeisk kultur enn vi er klar over. Poenget er at i den grad det er sant at sigøynere stjeler, så kan dette ikke bare bedømmes etter moralske målestokker. Det uttrykker også i en mer fundamental forstand ulike måter å være til stede i verden på. Det som stjeles, representerer ikke samme type verdi hos den som stjeler, som hos den som blir frastjålet noe.

SKAMLØSHET OG VELSIGNELSE – "PROTESTANTISK" VS. "KATOLSK"

Forskjeller i virkelighetsforståelse går ikke bare mellom oss og dem; de finnes også innad i vår egen kultur. De uttrykkes i ulike religiøse og kulturelle idealer eller mentaliteter som grovt kan kategoriseres som protestantisk versus katolsk.

Enten man regner seg som kristen eller ikke, er den nordiske kultur gjennomsyret av en protestantisk måte å tenke. Tanken om det enkelte menneske som står overfor Guds krav til omvendelse, finnes i utallige sekulære varianter og utgjør et mentalitetsmessig paradigme som våre forestillinger om samfunn og moral organiseres ut fra.

Max Weber hevdet at kapitalismen er sprunget ut av protestantismens ånd, en påstand jeg mener historien gir dekning for. Innenfor et protestantisk paradigme ses det å eie som et tegn på å ha lykket, som igjen betyr at man er velsignet. Fattigdom er å ha mislykket. Protestantismen, og særlig i dens pietistiske og kalvinistiske variant, retter en sterk misjonerende appell til "hin enkelte". Vi skal forandre oss, oppdras, omvende oss, bli gagns mennesker. Er vi ikke det, står vi ikke på Guds side. Det er ikke tilfeldig at det var de to mest erkeprotestantiske land i Europa, Sveits og Norge, som også satte inn de mest hardhendte tiltak for å få bukt med det såkalte omstreiferproblemet (Det er neppe tilfeldig at de også er de to rikeste). I Norge var en av metodene å sette taterne i egne arbeidsleire der de med tvang skulle oppdras til – ja, til hva? *Jo, å dyrke jorden* – bli bonde, bli gagns mennesker. For tateren kunne ikke ydmykelsen bli større.

I en kultur influert av denne mentaliteten blir toleransen for fattigdom, for uryddighet og det man oppfatter som urent, lav. Den fattige bryter med velsignelsens lov.

Romfolket kommer hovedsakelig fra land som er katolske eller østlig ortodokse. Her råder en annen mentalitet. I katolsk teologi er fattigdom fremholdt som selve idealet. Det ideale samfunnsfellesskap er egentlig klosterkommuniteten som forutsetter et fattigdomsløfte. Eiendom er uttrykk for binding til det materielle, mens den fattige er fri til å vie sitt liv til Gud. Innenfor

dette mentalitetsmessige paradigmet ligger det nærmere å se på den fattige som en som ved sin fattigdom står nærmere Gud; han er i en ”renere” forstand enn andre et ”Guds barn”. Det å tigge kan da til og med sees på som uttrykk for fromhet.

Dette har ganske store konsekvenser. Ved å være rik står den rike i et objektivt skyldforhold til den fattige. Den rikes håp om velsignelse ligger ikke i den materielle suksessen, men i at han gjør sin religiøse plikt og gir almisse. Det er viktig å understreke at det her ikke først og fremst spørres om velvilje eller hjertelag. Den rikes skyldforhold er av objektiv karakter og ”tariffestet” i almissen.

Dette gjelder imidlertid også motsatt vei. Tiggeren er nemlig oppdratt i en kultur der han ser på den rike som en som er ham skyldig. Det er slik verden er ordnet i både den rikes og den fattiges forestilling av den. For den fattige er det derfor en selvsagt ting å forvente at vi legger noe i koppen. For oss protestantiske nordboere er imidlertid selvfølgeligheten dette skjer med, noe dypt provoserende. Fattigdom uttrykker en skamløshet vi ikke kan tåle.

Selv om dette er grovt kategorisert, rommer det noe høyst reelt som ytrer seg i ulik praksis både kulturelt, religiøst og politisk. Poenget er ikke at den ene tilnærming er bedre enn den andre. Begge har sine problematiske sider. På den positive side åpner den ”protestantiske” varianten for sosial mobilitet, sterkest uttrykt i den amerikanske drømmen. Protestantiske land er da også i mye sterkere grad enn katolske preget av dette. På den negative siden kommer en ekstrem lav toleranse i forhold til den som mislykkes, og som ikke har fått del i velsignelsen. Lik Esau i Det gamle testamente mister han sin fars velvilje og sendes bort som en utstøtt og foraktet.

Den ”katolske” versjonen gir ikke de samme insentiver til sosial mobilitet. Katolske land er da også tradisjonelt mer klassesdelte; de sosiale barrierene mye høyere. Selv om tiggeren også her risikerer utstøting og forakt, så er han en del av samfunnets gitte orden som den rike er avhengig av for å kunne innfri sin religiøse plikt. Det klassesdelte samfunn representerer her i sterkere grad en skaperverkets orden som ikke skal ut-

fordres. Insentiver til endring av sosiale strukturer som fremmer urettferdighet, vil i mindre grad være til stede. I forholdet mellom fattig og rik finnes det likevel en slags maktbalanse. Det er et transaksjonsforhold der den fattige mot penger i koppen gir god samvittighet til den rike som motytelse.

DEN FATTIGE SOM STEDFORTREDER FOR KRISTUS

Høy toleranse for fattigdom er ikke noe etisk ideal i seg selv. Men det rommer likevel et menneskelig trekk som ikke er til stede i samme grad i vår puritanske, nordiske mentalitet. I en ”katolsk” kontekst er den fattige ikke en som skal bringes ut av syne. Den fattige har ikke bare sin plass i samfunnet og tåles bedre; han er i ytterste konsekvens også en stedfortreder for Kristus. Han er den som bringer uorden inn i vår selv-sentrertethet og river over ende våre illusjoner om at med oss står alt vel til. Den fattige er ikke en vi skal endre i vårt bilde av det gode liv, men tvert imot et ikon vi skal gjenkjenne Kristus gjennom. At vi, og ikke de, representerer dette gode liv, er selve den forførende illusjon som Jesus opponerte mot. Den fattiges uformuenhet betyr ikke at han er mindre velsignet; den kan sågar bety at han er *mer* velsignet.

Vi trenger å utfordres i selve vår forestilling av hva menneskelighet og humanitet er. Det ryddige og rene samfunn er ikke nødvendigvis et humant samfunn – det kan til og med forholde seg stikk motsatt. Å bevare det humane er også å tolerere ”rot på rommet”. Vår oppgave er ikke å lage den fullkomne verden. Illusjonen om fullkommenhet er nettopp det som dreper det menneskelige. Det menneskeliges utfordring kan med andre ord sies å være kunsten å utholde verdens ufullkommenhet, uten dermed å akseptere den. Ved et visst punkt må vi nemlig akseptere det som ikke lar seg endre med mindre vi prisgir menneskeligheten. Det menneskelige selv setter en grense for det mulige. Når denne grense er nådd, har vi ikke så mange muligheter tilbake utover det vi aldri må gi slipp på: *medmenneskelighet og solidaritet*.

VITENSKAPELIGHET OG FORSKNINGSFRIHET VED FJELLHAUG INTERNASJONALE HØGSKOLE

AV FORSKNINGSLEDER, DR.THEOL. IVAR VEGGE, FiH
IVEGGE@FJELLHAUG.NO

Forskningsdekan, prof. Jan-Olav Henriksen (MF), har i Luthersk Kirketidende utfordret private teologiske institusjoner som bl.a. Fjellhaug Internasjonale Høgskole (FiH) til å gjøre rede for hvordan en tenker om og praktiserer forskningsfrihet. I den sammenheng har han kritisk også spurt om den forskning som eventuelt drives ved institusjoner som bl.a. FiH, "kan kalles vitenskapelig, målt ut fra dagens mål" (LK nr. 16, 2014).

Først vil jeg kommentere en underliggende dynamikk i debatten som har funnet sted det siste halve året. Harald Hegstad skriver i sin leder om "Bibeltroskap" i Luthersk Kirketidende at påstander om manglende bibelforankring rammer sterkt: "Det motsatte av bibeltroskap må vel være bibel-utroskap, og det er det vel ingen som vil ha på seg." (LK nr. 16, 2014) Påstander om manglende vitenskapelighet er også hardtslående. Og ingen forsker eller høgskole vil vel ha på seg at en er uvitenskapelig. Sterk teologisk uenighet er krevende!

Likevel kan det være nyttig å gjøre rede for FiHs forskning og forståelse av eget forskningsoppdrag. De senere år har FiH institusjonelt forpliktet seg selv sterkere enn noen gang på vitenskapelighet. Allerede på begynnelsen av 1990-årene ansatte FiH sin første selvfinansierte forskningsstipendiat. Gradvis har FiH også lagt mer og mer vekt på meritterende forskning i vitenskapelig anerkjente kanaler. Siden 2011 har FiH hatt over 20 forskningspoeng årlig, hvorav ca. 20 % har vært på nivå 2. Og dette skjer på helt samme vilkår som MF og MHS, eller et hvilket som helst universitet.

Ni lærere som underviser ved FiH i 2014–15, har doktorgrader, fire fra MF, to fra Misjons-høgskolen i Stavanger, én fra Teologisk Fakultet i Århus, DK, én fra University of Aberdeen, GB, og én fra Trinity Evangelical Divinity School, USA. I tillegg er det tre egenfinansierte stipendiater ved FiH, samt FiHs studiesjef som for tiden er inne i et PhD-program ved MF. En betydelig del av den forskning som har skjedd og skjer ved FiH, kvalitetssikres slik av andre akkrediterte vitenskapelige høgskoler eller universiteter. Av disse har MF og MHS vært særlig viktige for FiH – og det vil de fortsatt være.

I 2014–15 underviser det fem professorer (tre i prof. II-stillinger) og én dosent ved FiH. Eksterne kommisjoner har vurdert deres vitenskapelige kompetanse, ikke minst deres forskning. For FiH er det prinsipielt viktig å kunne ha tillit til at slike eksterne kommisjoner gjør en reell og fordomsfri, individuell kompetansevurdering. I denne sammenheng er det relevant at Henriksen gir til kjenne at han selv har vært med på å gi Kurt Christensen (prof. II ved FiH) professorkompetanse i 2005 – selv om, som Henriksen påpeker, Christensen står for en del andre posisjoner enn han selv (LK nr. 21, 2014). Vi på vår side vil uttrykke respekt for Henriksens faglige redelighet i så måte, og en anerkjennelse av hans faglige kompetanse. Ingen har – så langt jeg kjenner til – betvilt de eksterne kommisjonenes vurdering av våre fem professorers og vår ene dosents vitenskapelighet.

Jeg deler Henriksens poeng om at forskning må gjøre rede for sine forutsetninger for å kunne bli møtt med tillit av andre forskere. Men jeg vil

LUTHERSK KIRKETIDENDE

- 2014 -

Redigert av:

Professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver,
universitetslektor Sjur Isaksen, sokneprest Anne Grete Listrøm

Redaksjonssekretær:

Prest/konsulent Eyolf Berg

149. årgang

JANUAR-DESEMBER 2014

FORLAGT AV LUTHER FORLAG, OSLO

REDAKSJONELLE ARTIKLER:

Ekteskapet – hva nå? (Harald Hegstad)	2
Barn og forkynnelse (Anne Grete Listrøm)	30
Grønn teologi? (Sunniva Gylver)	54
Stille (Sjur Isaksen)	78
Presteforeningens krise (Harald Hegstad)	106
Tallenes tale (Anne Grete Listrøm)	126
Dialog og luthersk selvforståelse (Sunniva Gylver)	154
Mindre vann, mer vin (Sjur Isaksen)	182
Grunnloven 200 år (Harald Hegstad)	210
Det er nå! (Sunniva Gylver)	238
Ord og toner (Anne Grete Listrøm)	274
Rekruttering (Sjur Isaksen)	302
De fattige hos oss (Harald Hegstad)	326
Til en prestekjole (Anne Grete Listrøm)	354
Ekklesiologisk beredskap (Sunniva Gylver)	374
Bibelstrokap (Harald Hegstad)	406
Døden – vår felles søster (Sjur Isaksen)	426
Mysteriet selvmord (Anne Grete Listrøm)	446
Tydeligere skille mellom stat og kirke (Harald Hegstad)	466
Et levende minne (Sjur Isaksen)	486
Avslutning (Sunniva Gylver)	510
Gudstjenstereformen – så langt (Anne Grete Listrøm)	538

ARTIKLER OG DEBATTINLEGG ETC.:

Lar antisemitismen seg forklare? (Torleiv Austad)	4
Jeg trenger ikke mikrofon... (Eyolf Berg)	8
Et forsøk på å bestemme "sunn religiøsitet" (Arild Romarheim)	10
En sørgelig sak (Olav Skjevesland)	13
Hinnomdalen eller helvete? (Svein Sannes Marthinsen)	15
Tekstrekker og helligdager (Morten Alsvik)	16
Å praktisere tro sammen (Jorunn Blindheim)	32
Ta sats – men vær nådig mot deg selv (Sindre Skeie)	33
Hva slags føde trenger barnet? (Silje Sørebo)	37
Når barn lærer (Jorunn Blindheim)	39
En av disse mine minste (Heidi Westborg Steel)	56
Misjonens forgrønning – norske og økumeniske perspektiver (Bård Mæland)	61

Prestens kall (Øystein Magelssen)	80
Ekteskap og likekjønnet samliv (Ole Chr. M. Kvarme)	86
Har Bispemøtet abdisert? (Per Kristian Aschim).....	90
Jesu omskjærelse (Steinar Tosterud).....	91
prekensamling.com (Kjell Olav Bø)	93
”Hellig Uro” (Magnus Moksnes Myhre)	94
Fra konflikt til kommunion (Ole Chr. M. Kvarme)	108
Paulus – i slakterbutikken? (Bjørn Sandvik)	111
Teologisk nei, men kirkelig ja til homovigsel (Ådne Njå)	113
Abrahams barn – et nytestamentlig perspektiv (Per Walle)	128
Bispemøtets rolle i ny kirkeordning (Harald Hegstad)	130
Er det som var et sosialt, kulturelt og økologisk eksperiment i 2007, blitt stuertent i 2013? (Svein Olaf Thorbjørnsen)	133
Seksualitetens sekularisering (Knut Alfsvåg)	141
Luthersk selvforståelse i møte med andre religioner (Simone Sinn)	156
Luthersk selvforståelse i møte med andre religioner/livssyn (Notto R. Thelle)	162
Å vere presteforeining i ei krevjande tid (Gunnar Mindestrommen).....	168
Bispeembetet og kirkestyret (Christofer Solbakken)	169
Når dåpstallene synker (Per Kristian Aschim).....	184
Oppslutning om dåp og kommunikasjon med dåpsforeldre (Ingar Seierstad)	186
Hvorfor vil dere at barnet deres skal døpes? (Sjur Isaksen).....	194
Bispemøtet som saksbehandlingsorgan for Kirkemøtet (Harald Hegstad)	197
17de mai 1914 (Redaksjonell artikkel i Luthersk Kirketidende 16. mai 1914)	211
Fri til å tale, tru og tene (Olav Fykse Tveit)	212
Grunnloven og Den norske kirke (Ole Chr M Kvarme).....	222
”Etter måltidet tok han brødet” (Torkild Masvie)	225
Hva tenker Den norske kirke om kirkemusikken – egentlig? (Per Erik K. Brodal og Jørn Fevang)	226
GRØNN MANN – KLAR – GÅ (Per Ivar Våje i intervju med Sunniva Gylver).....	240
Klimarettferdighet – klimafaglig grunnlag (Skaperverk og bærekraft).....	242
Klimarettferdighet – teologifaglig grunnlag (Skaperverk og bærekraft).....	249
Sånn kan det for eksempel gjøres... (Sunniva Gylver)	257
Biskopenes og prestenes rolle i 1814 (Lars Inge Magerøy)	276
Etter kirkemøtet (Knut Alfsvåg).....	281
Pinse (Eyolf Berg)	304
Har kirken tapt – for godt? (Asbjørn Salthe)	306
Den norske kirke i Grunnloven – mellom særstilling og likestilling (Halvor Nordhaug)	328
Kirkerommets møblering (Arne Sæter)	335
Du kan ikke lenger stole på en stola (Ådne Njå)	356
Innføringsprogrammet for nye prester (Øyvind Rise).....	361
Hvor gjemt er egentlig Gud? (Espen Ottosen)	363
Svar til Espen Ottosen (Atle Søvik)	364
Folkkyrkoteologi i en postmodern tid (Björn Vikström)	376
Tjenesteproducent eller fellesskap? (Harald Hegstad i samtale med Sunniva Gylver)	382
Danskerne tro – folkekirkens utfordring (Morten Skrubbeltrang)	384
Folkekirketroen under lupen (Ida Marie Høeg i samtale med Sunniva Gylver).....	386
Flere folk i kirken! (Henning Vik).....	389
Hva kan Den norske kirke lære av Kirkens Bymisjon? (Sturla Stålsett i samtale med Sunniva Gylver)	396
Forskningsfrihet – sett fra forskerens side (Jan-Olav Henriksen)	408
Avsluttende svar til Atle Ottosen Søvik (Espen Ottosen)	414
Tanker om døden i lys av evolusjonsteorien og korset (Øystein Aronsen).....	428
Døden – i historisk perspektiv (Sjur Isaksen)	432
Sjalesorgkonferansen for hørselshemmede 2014 (Eyolf Berg)	448
Kjønnsnøytral ekteskapsteologi – hvorfor ikke? (Øivind Benestad)	450
Autoritært om teologisk forskning (Espen Ottosen)	452
Talespråkløse døve? (Per Walle)	468
Johanneskretsen (Helge Unneland)	469
Teologifaget og forskningens frihet (Knut Alfsvåg).....	473
Ottosen forstår ikke alvorret (Jan-Olav Henriksen)	475
Spanske dager fylt med sorg (Frank Oterholt).....	488
Ethvert teologisk utgangspunkt bør begrunnes (Espen Ottosen)	493

En dåre spør og fire vise svarer... (Sunniva Gylver).....	511
Dobbel lytting - med respekt for tekstene (Lars Dahle).....	516
Vårt møte med film – på fem nivå (Margun S. Dahle).....	519
Vår bruk av film – aktuelle tips (Margun S. Dahle).....	525
Avsluttende svar til Ottosen (Jan-Olav Henriksen).....	528
Gudstjenestereformen i Tangen, Drammen (Karoline Faber).....	539
Gudstjenestereform i små menigheter (Kristin Moen Saxegaard).....	542
”La oss få beholde høymessen som en puls” (Hallvard Olavson Mosdøl og Anne Haugland Balsnes).....	545
Utvidet syndsbekjennelse på Bots- og bønnedag (Øystein Flø).....	550
Henriksens forsiktige tilbaketog – en sluttrepplikk (Espen Ottosen).....	551

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2013-14 – 1. REKKE

Samefolkets dag: Matt 5,13–16 (Lars Henrik Haugan).....	19
6. søndag åpenbaringstiden: Joh 6,63–69 (Nils Tore Andersen).....	21
Såmannssøndag: Luk 8,4–15 (Oddbjørn Stangeland).....	23
Kristi Forklarelsesdag: Matt 17,1–9 (Knut Edvard Larsen).....	24
Fastelavnssøndag: Joh 17,20–26 (Torbjørn Holt).....	26
Askeonsdag: Matt 6,1–6.16–18 (Øystein I. Larsen).....	42
1. søndag i fastetiden: Matt 6,1–6.16–18 (Øystein I. Larsen).....	44
2. søndag i fastetiden: Matt 15,21–28 (Sjur Isaksen).....	46
Maria Budskapsdag: Luk 1,26–38 (Per Kristian Sætre).....	69
3. søndag i fastetiden: Luk 11,14–28 (Astrid Sætrang Morvik).....	71
4. søndag i fastetiden: Hebr 4,14–16 (Sjur Isaksen).....	74
Palmesøndag: Joh 12,12–24 (Silje Sørebo).....	97
Skjærtorsdag: Matt 26,17–30 (Tore Skjæveland).....	99
Langfredag: Matt 26,30–27,50 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	101
Påskennatt / Ottesong: Mark 16,1–8 (Martin Aalen Hunsager).....	118
Påskedag: Luk 24,1–9 (Pål Kristian Balstad).....	119
2. påskedag: Luk 24,13–35 (Ernst-Modest Herdieckerhof).....	121
2. søndag i påsketiden: Joh 21,1–14 (Hilde Barsnes).....	144
1. mai: Luk 6,31–36 (Kjell A. Skartseterhagen).....	148
3. søndag i påsketiden: Joh 10,11–18 (Torbjørn Holt).....	150
4. søndag i påsketiden: Joh 16,16–22 (Øystein I. Larsen).....	172
17. mai: Luk 1,50–53 (Egil Morland).....	174
5. søndag i påsketiden: Joh 15,1–8 (Sjur Isaksen).....	175
6. søndag i påsketiden: Luk 8,1–8 (Per Kristian Sætre).....	177
Kristi himmelfartsdag: Mark 16,19–20 (Astrid Sætrang Morvik).....	200
Søndag før pinsen: Joh 15,26–27 (Sjur Isaksen).....	202
Pinseaften: Joh 7,37–39 (Silje Sørebo).....	204
Pinsedag: Joh 20,19–23 (Tore Skjæveland).....	227
2. pinsedag: Joh 16,5–11 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	230
Treenighetssøndag: Matt 28,16–20 (Martin Aalen Hunsager).....	232
2. søndag i treenighetstiden: Matt 3,11–12 (Pål Kristian Balstad).....	234
Sankthansdagen / Jonsok: Luk 1,5–17 (Ernst-Modest Herdieckerhof).....	263
3. søndag i treenighetstiden: Jes 25,6–9 (Hilde Barsnes).....	265
4. søndag i treenighetstiden: Mark 10,17–27 (Kjell A. Skartseterhagen).....	268
5. søndag i treenighetstiden: Matt 7,15–20 (Torbjørn Holt).....	270
Aposteldagen / 6. søndag i treenighetstiden: Luk 5,1–11 (Øystein I. Larsen).....	291
7. søndag i treenighetstiden: 1 Mos 16,1–13 (Egil Morland).....	293
Olavsdagen / Olsok: Joh 12,24–26 (Sabine Kjølsvik).....	294
8. søndag i treenighetstiden: Matt 6,19–24 (Per Kristian Sætre).....	297
9. søndag i treenighetstiden: Matt 11,28–30 (Astrid Sætrang Morvik).....	316
10. søndag i treenighetstiden: Luk 5,27–32 (Sjur Isaksen).....	318
11. søndag i treenighetstiden: Matt 23,37–39 (Silje Sørebo).....	320
12. søndag i treenighetstiden: Neh 9,19–21 (Tore Skjæveland).....	344
13. søndag i treenighetstiden: Matt 25,14–30 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	346
Vingardssøndag / 14. søndag i treenighetstiden: Matt 20,1–16 (Martin Aalen Hunsager).....	348
15. søndag i treenighetstiden: Matt 5,38–48 (Pål Kristian Balstad).....	365
16. søndag i treenighetstiden: Mark 7,31–37 (Ernst-Modest Herdieckerhof).....	367
Mikkelsmesse: Matt 18,1–6.10–11 (Hilde Barsnes).....	369

17. søndag i treenighetstiden: Joh 11,17–29 og/eller 30–46 (Kjell A. Skartseterhagen)	398
18. søndag i treeningstida: Matt 8,14–17 (Torbjørn Holt).....	400
19. søndag i treenighetstiden: Gal 5,16–26 (Kjell Nordstokke)	402
Bots- og bønnedag: Luk 13,22–30 (Egil Morland)	416
Reformasjonsdagen: Joh 1,16–17 (Øystein I. Larsen)	419
Allehelgensdag: Matt 5,1–12 (Per Kristian Sætre)	420
22. søndag i treenighetstiden: Matt 12,33–37 (Astrid Sætrang Morvik)	435
23. søndag i treenighetstiden: Mark 10,28–31 (Sjur Isaksen)	438
Domssøndag / Kristi kongedag: Matt 25,31–46 (Silje Sørebo).....	440

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2014-15 – 2. REKKE

1. søndag i adventstida: Luk 4,16–22a (Tore Skjæveland)	455
2. søndag i adventstiden: 1 Kor 15,50–57 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	457
3. søndag i adventstiden: Luk 3,7–18 (Pål Kristian Balstad).....	459
4. søndag i adventstiden: Luk 1,39–45 (Hilde Barsnes)	461
Julaften: Luk 2,1–20 (Kjell A. Skartseterhagen)	477
Julenatt/ottesang: Matt 1,18–25 (Torbjørn Holt)	479
Juledag: Joh 1,1–14 (Per Kristian Sætre)	481
2. juledag (Stefanusdagen): Matt 10,16–22 (Astrid Sætrang Morvik).....	500
Romjulsøndag: Luk 2,36–38 (Sjur Isaksen)	502
Nyttårsaftan: Joh 14,27 (Egil Morland)	504
Nyttårsdag / Jesu navnedag: Matt 1,20b–21 (Øystein I. Larsen)	506
Kristi åpenbaringsdag: Luk 2,40–52 (Jorunn Andestad Langmoen)	529
2. søndag i åpenbaringstiden: Mark 1,3–11 (Sverre Vik).....	531
3. søndag i åpenbaringstiden: Joh 4,4–26 (Heidi Westborg Steel)	533
4. søndag i åpenbaringstiden: Joh 9,1–7.35b–38 (Ingvar A. Isene).....	552
Såmannssøndag: Mark 4,26–34 (Espen Andreas Hasle)	554
Kyndelsmesse: Luk 2,22–40 (Marie Bakkevig Hillesund).....	556

FRA BOKFRONTEN:

Johannes Hellberg, Rune Imberg og Torbjørn Johansson (red.): <i>Fri och bunden. En bok om teologisk antropologi</i> (Torleiv Austad)	17
Kjell Arnold og Ole Jacob Nyhus: <i>Kristen tro – oppdatert</i> (Øystein Bjørdal)	40
Helmut Burkhardt: <i>Ethik Band III, Die bessere Gerechtigkeit: spezifisch christliche Materialethik</i> (Torleiv Austad)	67
Naomichi Masaki: <i>Han ensam är värd vårt lov!</i> (Ole Fredrik Kullerud).....	95
Olav Veiito: <i>Gudstjenestens historie</i> (Jan T. Christoffersen)	115
Engedal, Leif Gunnar; Persson, B. Lennart; Torp, Elisabeth (red.): <i>Trygge rom. Trosopplæring i møte med sårbare og overgrepsutsatte barn og unge</i> (Idun Strøm Sefland)	198
Eivind Meland: <i>Det hellige som kilde til helse</i> (Leif Gunnar Engedal)	284
Jan-Olav Henriksen og Kathrin Pabst: <i>Uventet og ubedt</i> (Leif Gunnar Engedal)	284
Knut Alfsvåg og Joar Haga (red.): <i>Hva betyr det?</i> (Harald K. Hammer)	288
Karl Gervin: <i>Dverger på kjempers skuldre</i> (Jan Schumacher)	315
Espen Ottosen: <i>Hvorfor skriver ikke Gud på himmelen at han fins?</i> (Atle Søvik)	340
Geir Hellemo (red.): <i>Gudstjeneste på ny</i> (Jan Terje Christoffersen)	342
Erik Stabrun: <i>Bud bærer</i> (Sjur Isaksen)	415
Jan-Olav Henriksen: <i>Tro som gjør seende</i> (Tone Stangeland Kaufman)	496
Kristin Norseth (red.): <i>Messuskýringar</i> (Per Kristian Aschim).....	498

TEMANUMRE:

Barn og forkynnelse.....	nr. 2
Misjon og miljø.....	nr. 3
Dialog og luthersk selvforståelse	nr. 7
Dåp og statistikk	nr. 8
Grunnlovsjubileet.....	nr. 9
Grønn teologi.....	nr. 10
Folkekirken	nr. 15
Døden.....	nr. 17
Film.....	nr. 21
Gudstjenestereformen.....	nr. 22

her presisere følgende: (1) En må først og fremst vurdere hvordan den enkelte forsker gjør rede for sine forutsetninger, noe som empirisk også er langt mer etterprøvbart. (2) Jeg mener at en forsker ikke må være en kapasitet innen vitenskapsteori eller hermeneutikk (som Kevin Vanhoozer, Anthony Thiselton eller lignende) for (a) å være evangelikal og samtidig vitenskapelig, og (b) ha rett til å si seg uenig med eller kritisere andre forskere. (3) Det er utenkelig å gå gjennom et doktorgradsprogram, eller bli gitt en professor- eller dosentkompetanse, uten å måtte forholde seg til, diskutere og gjøre rede for en god del av sine vitenskapsteoretiske og hermeneutiske forutsetninger, noe de fleste ved FiH faktisk har gjort/gjør. (4) En kan heller ikke være student ved FiH uten å forholde seg til eller diskutere ulike vitenskapsteorier og hermeneutiske modeller. (5) Fortsatt å bygge kompetanse innen vitenskapsteori og hermeneutikk vil være et prioritert område for FiH som institusjon.

Så til spørsmålet om hvordan FiH prinsipielt tenker om og praktiserer forskningsfrihet i en verdibasert teologisk institusjon. Da FiH valgte å søke om å bli en godkjent høgskole i det norske høgskolesystemet, forpliktet institusjonen seg også på å verne om og fremme forskningsfrihet for sine ansatte. Det betyr at alle våre forskere skal ha – og har – frihet til selv å velge problemstillinger og metoder for sine forskningsprosjekter. Videre har de rett til å gjøre kjent/publisere sine forskningsfunn. Dersom deres forskning strir imot institusjonenes verdigrunnlag, påhviler det institusjonen å vise at forskningen bryter med institusjonens verdigrunnlag.

Samtidig vil FiHs ledelse ha rett til å presisere hva institusjon står for i det offentlige rom. Videre gir loven FiH ansettelsesfrihet. Det betyr at FiH har rett til å ansette kvalifiserte søkere som positivt slutter seg til FiHs verdigrunnlag, som skriftlig gjøres kjent. Det betyr slett ikke at FiH mener at teologisk vitenskap bare består i å finne gode grunner for å opprettholde etablerte oppfatninger. Da hadde vi ikke lagt slik vekt på forskning! For forskningens natur er både at den utvider forskerens perspektiver med nye problemstillinger og spørsmål, nye teorier og metoder, ny kunnskap etc., og at en kritisk igjen og igjen reflekterer over kirkens egen tro og praksis. Vi har rett og slett tillit til at Skriften er en livskraftig bok som tåler vår forskning, og samtidig fremstår med en autoritet som betyr noe viktig og avgjørende i vår egen tid. Vårt sterke misjonsfokus innebærer også at kontekstualisering av evangeliet inn i ulike kulturer og historiske situasjoner er fundamentalt viktig for FiH. Derfor erfarer vi at vår nærkontakt med kristne i Sør-Amerika, Afrika og Asia, som ofte leser Skriften med andre øyne enn vi selv, både utfordrer og beriker oss. Her vil jeg likevel presisere at i missiologisk kontekstualisering kjenner vi oss forpliktet på evangeliet. Vi mener også at etiske tema ikke kan holdes utenfor spørsmålet om forståelsen av evangeliet.

Dermed er reell forskningsfrihet viktig for ikke å forfalle til forutsigbare gjentakelser, samtidig som en bevisst ansettelsespolitikk, håndtert med skjønn, er lovlig og mulig for å leve i kontinuitet med institusjonens verdigrunnlag. FiH lever i denne spenningen.

FRA BOKFRONTEN

JUDITH THOMPSON: THEOLOGICAL REFLECTION

SCM PRESS 2008

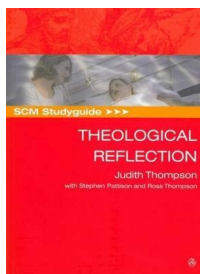
Judith Thompson er tidligere rektor i pastoral teologi ved St. Michael's College, nå kapellan ved Worcestershire Royal Hospital. Hun har sammen med to medforfattere, Stephen Pattison og Ross Thompson, forfattet en ressursbok i praktisk teologi for alle som ønsker å bli mer bevisst på sin kirkelige praksis. Hovedformålet med boka er å gi prester og andre i kirken bedre evne til å forstå seg selv og relatere seg til den situasjonen de lever i. Boka har et gjennomgangstema som går igjen på nesten hver side: Hvordan kan vi få den kristne trostradisjonen med sine hellige tekster og den aktuelle livssituasjonen i vår tid til å "snakke sammen"?

Med dette menes ikke å bygge en akademisk bro over tidsgapet på 2000 år, slik vi er vant til fra tradisjonell teologi i det 20. århundre, men Thompson er opptatt av hvordan det er mulig å skape et interrelasjonelt forhold mellom dagens livsvirkelighet og det bibelske mangfoldet av

tekster og fortellinger, bilder, symboler og motiver. Thompson har som underliggende premiss at en slik aktiv korrelasjon kan skape et rom, "et hellig sted", "et kairos-øyeblikk" der ny innsikt og forståelse, holdningsendring og konkret handling kan oppstå ut fra den nyvunne forståelsen og gi ny glød til arbeidet med teologi i menigheten. Hun anbefaler en metode for refleksjon som hun selv benevner *Progressing Theological Reflection* (PTR). Hvert kapittel i hele boka kjennetegnes av at det er viktig å legge til rette for at det kan skje "gode møter" mellom kristen tro og tanke og den konkrete, sosiale og praktiske livsvirkeligheten som vi står opp i.

Forfatterne har derfor satt av nokså mye plass til konkrete øvelser som leseren blir oppfordret til å bruke tid på. Noen av disse øvelsene tar utgangspunkt i ulike situasjoner og episoder her og nå, mens andre tar utgangspunkt i bibelske tekster og temaer, bilder og symboler. Hensikten med disse øvelsene er uansett å skape et sted der teologi og erfaring, tro og liv, "hellige" tekster og den nåtidssituasjon vi lever i, kan sees i lys av hverandre, danne grunnlag for refleksjon, ny forståelse, holdningsendring og ny handling.

Thompson legger vekt på at disse øvelsene fortrinnsvis bør skje i en gruppe som reflekterer sammen, og hun ser for seg et "erfaringsdelingsfellesskap" og "fortolkningsfellesskap" med flere aktører som er åpne for å dele nye innsikter som kommer fram gjennom refleksjonsprosessen. Thompson har på den måten ikke et individualistisk fokus, men hun er opptatt av at refleksjonen bør skje i et fellesskap slik at deltagerne kan berike og justere hverandre underveis og komme

fram til en ny intersubjektiv forståelse.

Til grunn for det engasjementet som forfatteren har for PTR som metode, aner vi et ønske om større autentisitet i trosutøvelsen og en mer kritisk innstilling til egen trospraksis. Aktøren i denne refleksjonsprosessen er ikke en maskin, men et sårbart menneske med fysiske, følelsesmessige og åndelige behov. Dette er en innsikt som jeg oppfatter at Thompson har med seg fra sjelesorgen, og ulike modeller fra psyko-vitenskapene er en viktig del av boka.

Thompson gjør innledningsvis rede for de teologiske og idemessige forutsetningene som hun bygger boka og sin metode på. Hun nevner særlig tre røtter som TR springer ut fra: a) Frigjørings-teologien som vokste fram i Latin Amerika på 50- og 60-tallet, b) den pastoral-kliniske sjelesorgbevegelsen som stammer fra Anton Boisen, og c) den reflekterende praksis i profesjons-utdanningen, basert på arbeidene til filosofen John Dewey. Framveksten av den praktiske teologien blir også beskrevet gjennom et kort historisk riss. Helt ut på 60-tallet ble studentene overlatt til seg selv når det gjaldt å bygge en bro over tidsgapet, begrepsgapet og det kulturelle gapet som skiller Bibelens verden fra vår verden, skriver Thompson. Hun beskriver dette som et alvorlig problem, og Thompson legger vekt på at PTR er en ambisiøs metode som retter seg inn mot det såkalte "Grabenproblemet" med sikte på å "lukke gapet" vi står overfor. Det kan diskuteres om PTR gjør dette på en overbevisende måte. Personlig savner jeg en mer sammenhengende argumentasjon for at metodeforutsetningene bygger på en solid teologisk og hermeneutisk grunn.

For å skille PTR fra andre former for praktisk teologisk refleksjon, har Thompson laget en huskeliste med fire P'er. Metoden er: **P**rosess-orientert – den beveger seg framover, forvandler/transformerer. **P**artikulær – den fokuserer på spesielle hendelser og situasjoner. **P**otent/**P**rofetisk – den er opptatt av å leve ut troen, slik den er formidlet gjennom Skriften, tradisjonen, bønn og eventuelt en åpenbaring som noen i gruppen har. **P**raktisk – den er forankret i dagliglivet med en konkret handling som resultat.

Thompson knytter her an til det hun kaller "Theology-in-action", slik den er beskrevet hos Graham et al. i *Methods* (2005). Den fundamentale antagelsen her er at teori og praksis er uløselig forbundet med hverandre. Det innebærer at teologisk forståelse ikke kan formes uavhengig av praktisk engasjement, og praksis er både opphavet og målet i den teologiske refleksjonen. Som en understrekning av denne praksis-orienteringen skisserer Thompson to "læresirkler". Begge disse læresirklene starter med den praktiske erfaringen, empirisk observasjon og sosial analyse av den konkrete livssituasjonen i sin egen kontekst. For Thompson kan disse læresirklene derimot ikke stå alene, men det gjelder at den empiriske erfaringen og den sosiale livssituasjonen blir sett i lys av den kristne tros-tradisjonen. Hun trekker i denne sammenhengen inn et begrep som vi kjenner fra Paul Tillich og praktisk teologi i sin alminnelighet: *Kritisk korrelasjon*. Dette begrepet sikter seg inn mot en kritisk korrelasjon mellom kristne tekster, vanlig menneskelig erfaring, språk og fortolkning. Læresirklene gjør det ellers klart at PTR er en kognitiv aktivitet og en praktisk disiplin, og det anbefales å utøve denne metoden på regelmessig basis for å prøve ut og erfare det utbyttet som PTR kan gi. I det hele tatt er det tydelig at PTR er tenkt som en ambisiøs metode som ønsker å gjøre en forskjell i livet, ikke bare være noe til kursbruk.

Thompson peker på at den kritiske korrelasjonen vi kjenner fra praktisk teologi, langt fra er enkel, og hun er inne på en rekke måter som det bibelske materialet kan brukes og misbrukes på. Skriften må ikke brukes på en måte som unngår seriøs refleksjon. *Å behandle Skriften som en "litterær pave" som uttrykker hellig sannhet uten å ta hensyn til konteksten og omstendighetene, tjener bare til å lukke enkelte problemfelt som burde ha vært holdt åpne for Guds videre tale*, understreker hun (s 78, min oversettelse). Også vel skolerte og reflekterte teologer kan bli fristet til å misbruke bibelmaterialet til egne formål, ikke minst gjennom å finne gode argumenter for å holde på innarbeidede og forutinntatte tanker og forestillinger hos en selv. Thompson inviterer derfor til kritisk

refleksjon både når det gjelder bibelteologien, situasjonsanalysen, egne blindsoner og oppfatninger som kan sperre for en ny, utfordrende og frigjørende forståelse av sammenhengen mellom tro og liv, egen erfaring, teologi og menighetsliv. Kritisk distanse er et nøkkelord her.

Kap 9 tematiserer hvordan PTR kan være et korrektiv og bidra til å utfordre institusjoner og politiske strukturer og vår deltagelse i dem. Boka understreker den relevans som kristen teologi har i forhold til et bredt spekter av situasjoner, og Thompson har tiltenkt PTR en samfunnsmessig rolle, men boka gir relativt få eksempler på dette.

De praktiske gruppeøvelsene, de ulike lese-måtene og modi som Thompson foreslår i møte med Skriften, kan uansett gi god hjelp til å utforske hvordan tro og liv er integrert i hverandre. Thompson kommer stadig tilbake til verdien av å identifisere temaer og trekke forbindelseslinjer mellom situasjon og tekst, bibelmotiver og bilder. Hun er overbevist om at dette kan revitalisere egen praksis og ”slå nye gnister” i den sammenhengen vi befinner oss. En viktig forutsetning her er et åpent sinn og en kritisk holdning til ”den teologiske bagasjen” og den vanebestemte tenkningen som hver enkelt deltager går inn i refleksjonsprosessen med. Kap 7 tar for seg hele galleriet av personlighetstyper, og Thompson drøfter her hvordan den personlighetstypen vi har, påvirker vår forståelse og fargelegger våre tolkninger.

For skandinaviske og tyske lesere er det litt underlig at ikke et sentralt navn som Hans-Georg Gadamer finnes på litteraturlista i en bok som

involverer så mye hermeneutikk. Thompson viser likevel at hun har en stor grad av kritisk bevissthet knyttet til våre før-forståelser og fordommer av verden. Boka gir på den måten ingen ”ferdigtygde” svar i form av meningsproduksjon eller meningsreproduksjon. Hovedsaken er hele tiden å holde praktiske situasjoner og teologisk refleksjon sammen og se begge deler i lys av hverandre (*interilluminasjon*) med tanke på ny forståelse som kan integreres i eget liv. *Transformasjon* er et annet nøkkelord her. Den som blir med inn i refleksjonsprosessen, må forvente å bli forandret i betydningen forandre tidligere synspunkter og antagelser og se ting i et nytt lys innenfor en videre og dypere kontekst.

Oppsummerende kan vi si at PTR har en kritisk skjelnende funksjon og en mer positiv tilretteleggerfunksjon for gode møter mellom tekst, livserfaring, situasjon og trosfelleskap. Noe av det karakteristiske ved metoden er at det ikke går an å tilegne seg den rent teoretisk, men den ”kjennes på fruktene”. Som menighetsprest har jeg hatt stort utbytte av denne boka, og den lever på mange måter opp til sitt todelte mål: både å skape grunnlag for nye innsikter og en selvkritisk bevissthet med hensyn til egen utøvelse av troen. Jeg kan gjerne tenke meg å prøve ut PTR i egen menighet fordi det virker som en metode som er velegnet til å skape ”hellige steder” og åpne for ny innsikt i spenningsfeltet mellom tro og livserfaring.

*Hogne Midgard
Sokneprest Ottestad*

SØNDAGSTEKSTEN

ARILD HELLESØY - OLE SKJERBÆK MADSEN - TORSTEIN EIDEM NORDAL

SAMEFOLKETS DAG / SÁMI ÁLBMOTBEAIVI - KRISTI FORKLARELSESDAG FASTELAVNSSØNDAG

SAMEFOLKETS DAG / SÁMI ÁLBMOTBEAIVI

6. FEBRUAR 2015

Prekentekst: Matt 22,34–40

Lesetekster: Sal 126,1–6; Fil 4,4–9

Liturgisk fagre: Hvit

TIL DAGEN.

Samefolkets dag ble første gang feiret i 1993. Dagen er felles for alle samer i Norge, Finland, Sverige og Russland og er offisiell flaggdag i Norge.

Datoen 6. februar er valgt til minne om det første samiske landsmøtet som ble avholdt 6. februar i 1917 i Metodistkirken i Trondheim. Det var første gang i historien at nord- og sørsamer fra forskjellige land kom sammen for å drøfte felles saker og utfordringer. Elsa Laula Renberg sto bak både ideen og gjennomføringen av møtet som samlet over hundre deltakere, herav en stor del kvinner.

Siden starten har dagen vært feiret med gudstjenester i samiske menigheter. I 2012 ble same-

folkets dag en fullt integrert merkedag i den norske kirkes ordninger, med egne teksttrekker i ny tekstbok og ny kollektbønn (2011). I Norsk salmebok 2013 er 15 salmer på de tre offisielle samiske språk (nord-, lule-, og sørsamisk) tatt med.

REFLEKSJONER.

I store deler av 1900-tallet har norske myndigheter ført en undertrykkende politikk overfor den samiske minoriteten i Norge. Målet var assimilering. Dette har særlig gått ut over språk og kultur. Myndighetenes viktigste redskap har vært skoleverket, men embetsverket i sin helhet var med å iverksette politikken. Dermed har kirka også sitt å svare for.

Noen eldre samer i sentrale samiske områder vil nok benekte at de har vært utsatt for undertrykking. De har aldri kjent seg forhindret fra å bruke eget språk. Dette kan ha sammenheng med at de både privat og i viktige sosiale sammenhenger har kunnet bruke sitt morsmål. Et eksempel på en slik sosial sammenheng er de læstadianske forsamlingene.

Siden midten av 80-årene er norsk politikk radikalt endret. I 1990 ratifiserte Norge ILO-konvensjonen som forplikter myndighetene til å anerkjenne og verne urfolks sosiale, kulturelle, religiøse og åndelige verdier og skikker. Myndighetene har også forpliktet seg til full utvikling av urfolks egne institusjoner og initiativ, og skaffe

nødvendige ressurser til dette formål.

Gjennom opprettelsen av Sametinget (1989) og en rekke samiske institusjoner er det lagt til rette for at samiske representanter kan ta ansvar og ivareta egne interesser.

Den norske kirke vil ivareta samisk kirkeliv gjennom opprettelsen av Indre Finnmark prosti (1991) og Samisk kirkeråd (1992).

Alle folk som kjenner seg trygge på egen identitet og har en sunn selvfølelse, kan møte andre med raushet, nysgjerrighet og interesse. Bevissthet om hvem vi er, og hvor vi kommer fra, gir grunnlag for undring over mangfoldet i verden. Det gjør at vi kan glede oss over andres tradisjoner og uttrykksformer uten følelse av overlegenhet eller mindreverd.

De samiske menighetene fremstår som en synlig, bevisst og livskraftig del av vår kirke og har mye å bidra med i samtalen om mangfold, stedegegngjøring med lokalt forankret trosuttrykk.

TIL TEKSTEN.

Teksten er den tredje stridsamtalen i Matt 22. Strukturen er enkel en situasjonsangivelse (v 34f), et kort spørsmål (v 36) og så Jesu svar (v 37ff). Parallele tekster finnes i Mark 12, 28–31 og Lukas 10, 25–28. Matteus skiller seg ut ved å skjerp konflikten med samtaleparten.

Spørsmålet om små og store bud er ikke ukjent i jødedommen. Tilsammen regnet man med at det var 613 bud, 248 påbud og 365 forbud. Det var behov for en helhetsforståelse og en sammenheng disse enkeltbudene kunne settes inn i.

I jødisk skrifttolking satte man gjerne sammen vers som handlet om det samme. Slik fikk man en dypere forståelse av innholdet i det enkelte vers. Hillel brukte uttrykket ”å bygge en familie av to skriftsteder”. Kombinasjonen av budet om å elske Gud fra ”sjema”, 5. Mos. 6,4f og budet om nestekjærlighet, 3. Mos 19,18, er likevel ikke kjent fra jødiske kilder. Det regnes som originalt i Jesu undervisning og fikk stor betydning i urkirken for forståelsen av Guds åpenbarte vilje.

Noen tolkere setter ”sjema” i forbindelse med Jesu trefoldige fristelse (Matt 4,1ff). Gjennom fristelsen viste Jesus at han virkelig elsket Gud slik loven krever. Tredelingen hjerte, sjel og forstand

kunne tolkes som ulike sider ved menneskelig utrustning. Hovedsaken er at kjærligheten til Gud skal være hel og udelte.

Budet om nestekjærlighet blir hos Matteus nevnt sammen med de ti bud som sammenfattende uttrykk for Guds vilje (Matt. 19,19). Også Paulus bruker nestekjærligheten som oppsummering av lovens innhold (Rom 13,9). I jødisk tradisjon var nesten selvsagt en landsmann. Budet gjaldt ikke andre folkeslag. Jesus tolket dette annerledes. Det viser fortellingen om den barmhjertige samaritan. Her er det en fremmed og en utlending som oppfyller budet om nestekjærlighet. Det er altså ingen grenser. Jesus inkluderer til og med fiender i sin tolking av budet (Matt 5,43f).

Budet om nestekjærlighet forutsetter at den som hører budet, elsker seg selv. Det handler om å ha et positivt, anerkjennende og aksepterende forhold til seg selv. Selvforakt og destruktive tanker er nedbrytende for den enkelte og virker negativt på forholdet til nesten.

Vår kjærlighet til Gud kan aldri bli noe annet enn et gjensvar på Guds kjærlighet til oss. Kjærligheten fra Gud virker også inn på vårt forhold til vår neste (1 Joh 4,7–11).

TIL PREKENEN.

6. februar er med på å styrke identiteten og selvfølelsen for samer i både nord og sør. I de fleste samiske menighetene er presten ikke same. Hvilket pronomen skal presten så bruke hvis han vil omtale folket? Hvis han sier ”vi samer”, så virker det kunstig. ”Dere samer” kan bidra til at presten setter seg utenfor det feirende fellesskapet. Dette er nok noe alle i menigheten forstår. Dersom det er veldig følbart, kan presten nevne det i gudstjenesten; alle gleder seg over at menigheten i dag er samlet for å feire samefolkets dag.

Prekenen denne dagen kan starte med sameflagget. Flagget består av de fire samiske fargene med en sirkel som symboliserer sol og måne. Det er bilde på solens sønner og døtre, samene. Flagget kan også tolkes som uttrykk for mangfold og enhet. Mangfoldet uttrykkes gjennom de fire samiske fargene. Enheten uttrykkes gjennom

sirkelen som legger seg over alle de fire fargene. Det er viktig å anerkjenne mangfoldet og glede seg over det. Samtidig skal vi styrke båndene som binder sammen. Det minnes vi om på samefolkets dag. I kirka tilhører vi er verdensvidt fellesskap. Dette fellesskapet er mangfoldig med medlemmer fra alle folkeslag, men det er også ett i en felles tro på Jesus Kristus.

Kjærligheten er det bånd som binder sammen. Det største bud er å elske Herren vår Gud av hele vårt hjerte, hele vår sjel og av all vår forstand. Vår kjærlighet er svaret på Guds kjærlighet til oss. Han har vist oss sin kjærlighet ved å sende sin sønn, Jesus Kristus. Vi uttrykker kjærligheten gjennom våre ord, som når vi ber Fader vår: La ditt navn holdes hellig, la ditt rike komme, la din vilje skje på jorda som i himmelen. Vi viser også vår kjærlighet til Gud når vi holder Guds bud. Guds bud er at vi skal elske vår neste som oss selv.

Mangfold kan være utfordrende. Hvis vi sammenligner oss med dem som er annerledes, kan vi lett få en følelse av overlegenhet eller mindreverd. Hvis vi skal elske vår neste som oss selv, må vi først se på oss selv i takknemlighet over hvordan Gud har skapt oss, og hva vi er blitt. Her er våre forfedre viktige. De representerer våre røtter. Vi skal ære våre forfedre og være takknemlige for røttene. Da kan vi også møte andre med åpenhet, nysgjerrighet og takknemlighet over hva Gud har gitt dem. Vi kan elske dem ved å hjelpe dem til et liv i fred, vekst med respekt.

TIL GUDSTJENESTEN.

Som oftest blir det en enkel gudstjeneste denne dagen. Det er så mye annet program som foregår. Utgangspunktet kan være forenklet høymesse. Sametinget har representanter fra hele landet. Den lokale representanten kan gjerne inviteres til å komme med en hilsen.

Dersom det ikke er naturlig å feire gudstjeneste 6. februar, kan man markere dagen den nærmeste gudstjenesten ved for eksempel å synge samisk "Kyrie" fra Norsk Salmebok 2013 nr. 976.6, og ta det samiske folket med i menighetens forbønn.

SALMENE.

Basert på de nordsamiske salmene i Norsk salmebok 2013

384 Dal lávlló oppa eanan/ Laudate

293 Albmi ja eana/Many and great

731 Mun roahkohan mu giedaidan /Jeg folder mine hender små

758 Sámi soğa lávlla/ Samefolkets sang.

For øvrig finnes salmebøker både på nordsamisk og lulesamisk.

ARILD HELLESØY
PROST
PROST@VOSS.KYRKJA.NO

KRISTI FORKLARELSESDAG

8. FEBRUAR 2015

Prekentekest: Mark 9,2–13

Lesetekster: 2. Mos 3,1–6; 2. Pet 1,16–18;

Liturgisk farge: Grønn

I den danske folkekirke hører beretningen om Kristi forklarelse hjemme sidste søndag i Helligtrekongerstiden og avslutter dermed epifani- eller åbenbaringstiden. I den norske gudstjeneste falder forklarelsedagen på søndag sexagesima, altså i forfasten. Herrens herligheds åbenbarelse knyttes sammen med forberedelsen til fasten og dermed den stille uge og påsken; jfr. Luk 9,31.

TIL TEKSTEN

”Han blev forvandlet for øjnene af dem” – ”forvandle” eller ”omforme” er et fagudtryk for forandring fra en form for legemlighed til en anden. Den ortodokse kirke ser på Kristi forklarelsesdag som en lille påskefejring, og ”forvandle” kunne pege på samme virkelighed som Paulus kalder et åndeligt legeme (1 Kor 15,42–49) eller Kristi herliggjorte legeme (Fil 3,21).

”Skyen” henviser til guddomsherligheden; derfor skriver Peter i epistlen, at Gud talte ”til ham fra den ophøjede herlighed”. Guds herlighed fyldte ørkenhelligdommen med en sådan tæthed og tyngde (hebraisk: *kabod*), at præsterne ikke kunne træde ind i det allerhelligste. På græsk bruges ordet *doxa* om herlighed med betydningen stråleglans. Under alle omstændigheder handler det om Gud åbenbaring af sig selv og om Guds nærvær på en måde, der kan sanses, samtidig med at både skyen og lysglansen sætter en grænse for, hvad vi kan opfatte. Det er et *mysterium tremendum et fascinans*.

”Overskygge” er det samme ord som bruges ved Mariæ bebudelse: ”Helligånden skal komme over dig, og den Højestes kraft skal overskygge dig!” (Luk 1,35)

”Det er min elskede søn” viser også tilbage til Guds vidnesbyrd om sin søn ved dåben i Jordan – her som en røst fra himlen, ved forklarelsen fra skyen (Mark 1,11). Det kunne være en tanke værd at henvise til Joh 12,28, hvor der også lyder en røst fra himlen; her vidner Gud om Sønnens lidelse og død som hans herliggørelse.

TIL PRÆDIKENEN

Der er tre temaer, jeg kunne forfølge ved en prædiken på Kristi forklarelsesdag.

1) Guds herlighed eller konkrete nærvær gjort tilgængelig for os ved Ordets inkarnation, Jesu jordiske tjeneste og hans lidelse, død og opstandelse. Derfor er det vigtigt også at hæfte sig ved anden del af evangelieteksten: Jesu samtale med de tre disciple på vej ned fra bjerget, hvor han forbereder dem på sin lidelse og død og på sin opstandelse. Guds herligheds åbenbarelse i Jesus Kristus sker til menneskers frelse. Derfor bliver Jesus ikke på bjerget og nøjes med et ”Her er

godt å vere!” (Salmebok nr. 100,3), men må ned fra bjerget og møde den fortvivlede far og hans søn med en uren ånd.

Den ortodokse kirke beskriver da også dagens tema således i et såkaldt kontakion:

”På bjerget ble Du forklaret, og etter evne fikk disiplene skue Din herlighet, Kristus, vår Gud, så at de ved synet av Deg korsfestet forstår at Du lider frivillig, og forkynner for verden at Du i sannhet er Faderens avglans.» (Ortodoks bønnebok. Solum forlag, side 173).

2) I forlængelse af beretningen om forklarelsen på bjerget har ortodokse mystikere talt om ”Tabor-lyset”, eller ”Det uskabte lyset”. En af dem, som skriver om dette, er *arkimandrit Sofronij* (1896–1993): ”Det er blitt meg forunt å oppleve flere slags lys: det kunstneriske inspirasjonens lys, som den synlige verdens skjønnhet oppvekker; den filosofiske betraktningens lys som overgår i mystisk erfaring; la meg også tillegge den vitenskapelige kunnskapens lys som alltid og ufravikelig er av relativ verdi; jeg har også blitt fristet av lysopplevelser av fiendtlige ånder. Men når jeg i moden alder vendte tilbake til Kristus som fullkommen Gud, ble jeg omstrålet av det uskabte lyset. Det er blitt meg forunt, gjennom nåde fra oven, å lære å kjenne dette underbare Lys som overskygget alle andre lys, som den oppgående solen overskygger de mest strålende stjernene.” (Arkimandrit Sofronij, oversatt fra: ”Vi skall se Honom sådan Han år”, Artos 2003, side 174) Jeg har hentet denne tekst, såvel som teksten til kontakion fra <http://monastisk.blogspot.dk/2014/08/til-minne-om-det-uskabte-lyset.html>

3) Betragtningen af Jesus udfordrer os til efterfølgelse. Vi overvældes af mødet med Gud i Ham; vi står på hellig grund. Vi drages mod Gud, men overvældes også, fordi Gud er så anderledes end os. Det skete for disiplene på bjerget; de blev forfærdede! Peter havde oplevet det tidligere ved et underfulde fiskedræt (Luk 5,1–11), hvor Kristi guddom skinner igennem, så at Peter må udbryde: ”Gå bort fra mig, Herre, for jeg er en syndig mand!”

Men Jesus er også menneskesønnen og vor mester; vi ser hvordan et sandt og fuldkomment

menneskeliv skal leves. En discipel skal blive som sin Mester. Vi kaldes til ligedannelse med Kristus i efterfølgelse af ham. Hvis Guds rige skal forkyndes af os, så at Guds nærvær i Kristus bliver troet og erfaret, må vi ligne Mesteren i tjenende kærlighed. I samme grad vi lever efter hvedekornets lov, vil Guds herlighed blive åbenbart for mennesker: Kristus er her! Og ved opstandelsen vil vi ligedannes med Kristus og få del i hans herligheds legeme; vi vil opstå med et herliggjort og helliggjort legeme.

Åndelige oplevelser som disciplenes eller Sofronijs erfaring af det uskabte lys, lyset fra Tabor, bliver os ikke til del for oplevelsens skyld. Vi skal ikke forsøge at gentage dem eller leve i mindet om dem eller jage efter endnu større oplevelser, men de skal blive vor hemmelighed med Gud i Jesus Kristus og således forankre vort liv i et Gudsfællesskab, som ikke kan mistes. Dybest set spejler Gud sig i vore hjerter ved åbenbaringen af det uskabte lys; vi forfærdes og hjertet renses, så at vi kan genspejle Guds nærvær i Jesus Kristus ud i vores omverden.

TIL GUDSTJENESTEN

Salmeforslag:

98 (Kristus er verdens lys)

479 (Deg å få skode)

101 (Å Jesus la meg ljuset se)

100 (Han stod med strålekransen)

423 (Jesus det eneste)

871 (La os vandre i lyset).

OLE SKJERBÆK MADSEN
MISSIONSPRÆST, AREOPAGOS
OSM@AREOPAGOS.DK

FASTELAVNS- SØNDAG

15. FEBRUAR 2015

Prekentekest: Joh 12,20–33

Lesetekster: Jes 53,1–5 / 1 Kor 1,18–25

Liturgisk farge: Grønn

INNLEDNING

Fastelavnssøndag kan gi inntrykk av at dagen hører med til fastetiden.¹ Det gjør den ikke; det er siste søndag før faste, og liturgisk farge er grønn. Evangelieteksten er Joh 12, 20–33, om grekerne som ”gjerne vil se Jesus”, og røsten som lyder fra himmelen, om at Jesu navn er og skal herliggjøres.

Lesetekstene er fra GT Jes 53,1–5, Herrens lidende tjener, lammet som føres bort for å slaktes, og fra NT 1. Kor 1,18–25, Kristi kors som er tullprat for dem som går fortapt, men til kraft for dem som blir frelst. Fortellerteksten er fra Mark 8,27–38, Peters bekjennelse.

TIL DAGEN

Esto mihi er fastelavnssøndagens gamle navn², hentet fra Sal 31,3: ”Vær meg et vern, en klippe”. I 2015 faller fastelavnssøndag på 15. februar. Dette er samme dag som *morsdagen* og dagen etter *valentinsdag*. Setter vi dette opp mot bibeltekstenes tematikk, er det ingen tvil om at vi her har en søndag med et lass av teologiske godbiter. Det er som en twistpose der mitt konkrete råd for prekenens skyld er å verne om dine favoritter uten ”å gape over” for mye.

Etter reformasjonen var fastelavnssøndag dagen for å markere Jesu dåp; jfr. Jesu faste i 40 dager i ørkenen. Tekstboken 1978 hadde Jes 53 som tekst for tekstrekke I og Joh 12 for tekstrekke II. Som nevnt over har tekstboken 2011 satt disse tekstene til samme dag ved å plassere dem i rekke II på fastelavnssøndag.

TIL TEKSTEN

”Høytiden” er påsken, samme uke som Jesu lidelse og død. Grekerne det her er snakk om, er utenlandske jøder, *proselytter* (gr. nybegynnere), og de vil gjerne se Jesus. Er det en pilegrims lengsel, eller er det en turists begeistring? Er det et uttrykk for tro eller tvil? – jfr. Joh 20,25. Grekere søker visdom,³ altså *bevis*, og ryktet om Jesus har nådd Hellas: ”*All verden løper etter ham.*” (v 19)

Filip gikk og fortalte det til Andreas som fortalte det til Jesus. Slik har disiplene handlet før i Johannes-evangeliet; jfr. Joh 1,35ff. Filip (gr. hestevenn, jfr. ”cowboy”), og Andreas (gr. mann) er disiplene med greske navn. Det er med andre ord ingen tilfeldighet at disse blir kontaktet, hvilket betyr at grekerne har *gjenkjent* noen som snakker deres språk, og nå vil de se Jesus. Men hvorfor kunne ikke Filip gå til Jesus med én gang?

Dette er altså ”timen da menneskesønnen skal bli herliggjort”; jfr. Joh 2,4: ”Min time er ennå ikke kommet.” Hva betyr dette? I løpet av de forestående minuttene lyder bemerkelsesverdige nok en røst fra himmelen, men det er nærliggende å tro at *timen* det her er snakk om, er å bemerke et ”fra og med nå”, påskeuka.

Da er det ikke bare grekerne som skal få se Jesus; selve timen er kommet da det skal vises for all verden hvem menneskesønnen er. Jesus vet at herliggjørelsen går gjennom lidelse. Ja, *vår* herliggjørelse kan skje fordi Jesus døde.

”Nå er min sjel fylt av angst,”⁴ tegner midtpunktet i evangelieteksten, et klimaks. Bemerkelsesverdig, siden dette er den bejublete palmesøndag, ikke den mørke langfredag. ”All verden” er glade, unntatt Jesus. Hva betyr det for oss at Jesus har opplevd angst – da andre opplevde glede?

Jøder spør etter tegn, og røsten lyder: ”Jeg har herliggjort det [*ditt navn*] og skal herliggjøre det,” som et svar på Jesu bønn: ”La ditt navn bli herliggjort.” (Jfr. ”La ditt navn holdes hellig”) Da røsten lød etter Jesu dåp, er en nærliggende tolkning at dette var for Jesu skyld – en far bekrefter sin sønn. Men nå understreker altså Jesus det motsatte, at røsten lyder for ”vår” skyld.

Jesu utsagn om å bli ”løftet opp fra jorden” er ”for å gi til kjenne hva slags død han skulle lide”. Det er påfallende å tenke på oppstandelsen, men Johannes understreker at Jesus snakker om den konkrete og nærstående korsfestelsen; jfr. Joh 3,14; 18,32; 21,19. ”Jeg skal dra alle til meg” (v 32) samsvarer med ”Den som vil tjene meg, må følge meg” (v 25f). Merk også det klassiske *hypsoå* (gr. løfte opp).

TIL PREKENEN

Disposisjon: Teksten har fire deler I) Grekernes ønske (20–22), II) Jesu lignelse om hvetekornet (23–26), III) Jesu angst og røsten (27–30) og IV) Dommen (31–33). Predikanten må selv avgjøre hvorvidt alle temaer skal belyses. Jeg velger her å presentere fire ulike innsteg:

Evangelisk innsteg: *Grekere* kan være et utgangspunkt for å kunne trekke inn vår postmoderne, sekulariserte og vesteuropeiske kultur og verdensbilde inn i prekenen. Disse grekerne legger ordene i munnen på oss, vi som også gjerne vil se Jesus. Når er det vi lengter mest etter å se Jesus? Det er noe prektig over Jesus, som gjerne kan kommenteres, det at han tilsynelatende ikke møter grekerne på deres plan, men bare kjører sitt løp – verdt en kommentar hvis du har merket dette. Så kommer det altså en røst fra himmelen. Hvor ofte har man ikke selv ønsket dette? Noen sa det hadde tordnet. Hvor viktig og tjenelig er det å lengte etter flyktige ”bevis” for Guds eksistens?

Teologisk innsteg: *Forsningsleren* som svar på hva Jesu død betyr, kan her være på sin plass:

a) Jesus overvinner de onde makter og setter menneskene fri (*klassisk*); b) Jesus soner for menneskets synder og bygger bro til Gud (*objektiv*); c) Jesus død demonstrerer Guds kjærlighet til menneskene (*subjektiv*). En ting er at kirken forkynner at Jesus døde, men hvorfor måtte han dø? Har det noen betydning for meg, for oss, i dag?

Aktuelt innsteg: *Jesus taler om sin død* flere ganger i evangeliene. Hvordan snakker vi om døden?

Herliggjørelsen går gjennom lidelse. Hvordan kan det tolkes i lys av problematikken omkring

aktiv dødshjelp og ”retten til en verdig død”? NRKs ”Døden – en serie om livet” er relevant i så måte.

Hvis ikke hvetekornet faller til jorden og dør kan være et innsteg å snakke om døden fra et religiøst og biologisk perspektiv. I biologien lærer man at uten død kunne det ikke vært noe liv; mennesker og dyr må dø for å gi plass og næring til nye generasjoner. Paulus på sin side sier at døden er kommet på grunn av synden.⁵ Hvordan skal kirken forholde seg til dette? Jesus nevner her en kjensgjerning om døden, men knytter samtidig livet til seg selv som person: Han må dø for å gi livet videre.

Strategisk innsteg: Hvis du er sokneprest og ønsker å bruke prekenen til strategisk ledelse av menigheten, er dette en god tekst å gjøre dette ut i fra. Du kan vinkle teksten inn mot menighetens verdier, visjoner og satsingsområder ved å invitere til drøfting av følgende spørsmål: Får mennesker øye på Jesus slik vi driver menigheten vår? Hvordan møter vi mennesker som vil se Jesus? Hvordan herliggjør vi Jesu navn? Overdøver våre ønsker, behov og planer Guds egen røst? Ser vi dem som sliter med angst og venter på døden? Hvis noen felte dom over vår menighet, hva ville de sagt?

Bruk gjerne menighetsrådet eller liknende til å drøfte spørsmålene i forkant av prekenen.

TIL GUDSTJENESTEN

Fastelavnssøndag kan møtes fra to ulike homiletiske og liturgiske perspektiver. På én side er dette siste søndag før faste og kan gjøre oss i stand til å møte fasten. Tekstene gir gjerne denne klangbunnen, at herliggjørelsen går gjennom lidelse. På en annen side er vi ennå ikke i fastetiden, og derfor har flere gjort fastelavnssøndag til familiegudstjeneste med karneval. Til en viss grad tar dette bort brodden fra tekstenes alvorlige tema-tikk, men samtidig gir man søndagen et festpreg som ikke er å forakte rett før fasten setter inn. Det er opp til hver enkelt liturg og predikant, men det er viktigst at liturgisk uttrykk og homiletisk perspektiv er kongruent.

Salmeforslag:

Inngang: I et skur ved Betlehem (104); Guds kirkes grunnvoll ene (532).

Mellom tekstlesingene: O Guds Lam uskyldig (165); Jeg har en venn (359); En tåre renner (362).

Etter prekenen: Vi skal se deg Herre Jesus (102); Dyraste Jesus (347); Ren og rettferdig (352).

Nattverd: Shine your light (105); Å kor djup er Herrens nåde (345); Gå gjennom byens lange, rette gater (520).

Utgang: Vår Gud han er så fast en borg (108); Ja engang mine øyne skal (895).

Denne dagen er det tilfeldigvis 50 år siden legendariske Nat King Cole døde, 47 år gammel. Siden det er morsdag og valentinsdag, kan det være en idé å synges en duett av ham, eller ha et postludium av ham, slik som for eksempel *”Let there be love”, ”Unforgettable”* eller *”When I fall in love”*.

¹ Ordet *fastelavn* har ingenting med vårt faste å gjøre, men stammer fra det tyske *faseln*, å lage ablegøyer. ”Fastel-abend” var siste sjanse for spillopper før fasten. Selve fasten begynner Askeonsdag, og før dette var karneval (av det latinske *”carne vale”*, farvel til kjøttet) med Fleskemandag (eller Blåmandag etter Blauer Montag, den arbeidsfrie mandagen) og Hvitetirsdag (etter hvetebollene man spanderte før fasten). Søndagen selv kunne også ha navn av Kjøtt søndag (Kopperud, *Tore På vandring gjennom kirkeåret* Luther Forlag 1992 Oslo).

² Dette kommer fra inngangsbønnen til *introitus*, det latinske navnet på de første ordene i den gamle inngangsangen til gudstjenesten.

³ 1 Kor 1,22.

⁴ Jfr. Sal 42,6–11 og Matt 26,38.

⁵ Rom 6,33.

TORSTEIN EIDEM NORDAL
SOKNEPREST I KVITeseID og
BRUNKEBERG

SOKNEPREST.KVITeseID@KYRKJETRAPPA.NO

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>